

‘De planeet is niet meer te redden’

Stormen, oorlogen en hongersnood komen eraan. We hebben te veel van de aarde gevraagd.

Door Gerard Reijn

Een paar miljard mensen zullen er wel sterven, zegt Paul Gilding opgewekt. Aan honger, dorst en oorlog. In het gunstigste geval. Want in het slechte scenario, het scenario waarin de mensheid niet op het laatste moment besluit in te grijpen en haar consumptie drastisch terugschroeft, blijven er misschien niet meer dan een paar honderd miljoen mensen over. ‘Dan kunnen we helemaal opnieuw beginnen. Dan is de beschaving weg en is het iedereen tegen iedereen.’

Een blijmoediger ondergangsprofeet kun je je niet wensen. Een opgewekte Australiër, die Gilding (52), zongebruind, fit, vol energie. Hij is in Europa om zijn boek *The Great Disruption* te promoten. Hij kent Nederland nog uit de tijd dat hij er woonde (tot 1994) als directeur van Greenpeace International. Sindsdien heeft hij jarenlang concerns als Ford en DuPont geadviseerd. Twee jaar geleden stopte hij daarmee, en wijdde zich aan zijn boek.

Zijn boodschap is inktzwart, oudtestamentisch haast. Stormen, vloedden, droogten, oorlogen en hongersnooden staan ons te wachten. Allemaal omdat we van de aarde te veel zouden hebben gevegd.

De klap is onvermijdelijk, zegt hij. ‘We hoeven echt niet meer te werken aan het redden van de planeet. Het probleem is niet de ijsbeer die moet zwemmen. We moeten nu alles op alles zetten om de beschaving te redden.’

Hoe weet u zo zeker dat die klap komt?

‘We leven nu al 40 tot 50 procent boven de capaciteit van de aarde. Dat weten we uit de *footprint*-berekeningen, waarbij wordt uitgerekend hoeveel ruimte je nodig hebt om de wereldconsumptie duurzaam in stand te houden. Dus hebben we nu al een heel groot probleem. In 2050 hebben we 30 procent meer mensen; dan hebben we een heel, heel groot probleem. Bovendien willen we allemaal economische groei, van zeg 2 procent per jaar. En dan wil een groot deel van de aardbewoners nog hun achterstand en hun armoede wegwerken.’

Als je dat allemaal bij elkaar optelt en iedereen heeft in 2050 een fijne Europese levensstandaard, dan gebruiken we tien, vijftien keer de capaciteit van de aarde. Dat gaat echt niet lukken. Het punt is niet dat er een klimaatprobleem is; dat is maar een symptoom. We zeggen al tijden dat de productie niet duurzaam is, maar we zijn even vergeten wat dat betekent, niet duurzaam. Het kan niet. Of je het leuk vindt of niet: het einde van het winkelen is nabij.’

Die footprint-berekeningen gaan uit van een vaste capaciteit van de aarde. Die kan toch worden opgevoerd? Bijvoorbeeld door de landbouw productiever te maken.

‘Zeker. Maar dat zal nooit in een dusdanig tempo gaan dat de klap kan worden afgewend. Je hebt, om de productiviteit te verhogen, ook weer

Paul Gilding: ‘We leven nu als het ware op de creditcard. Misschien al op de creditcards van onze kinderen. Maar uiteindelijk komt de rekening en die moet worden betaald.’
Foto Mike Roelofs

hulpbronnen nodig. Ik denk wel dat we erin slagen genoeg voedsel te produceren voor de hele bevolking, maar voor al die andere dingen is gewoon geen ruimte meer.’

Volgens die berekening zitten we al ver boven de capaciteit van de aarde. Niemand die het merkt.

‘Dat gaat een tijdje goed, maar de klap komt. We leven nu als het ware op de creditcard. Misschien al op de creditcards van onze kinderen. Maar uiteindelijk komt de rekening en die

moet worden betaald. Kan misschien nog tien, vijftien jaar duren. Maar hij komt.’

Hoe gaat die crisis er uit zien?

‘Je ziet nu al stukjes verschijnen. Je ziet Somalië met een ernstige hongersnood. Je ziet Rusland dat zijn export van graan stopte. Texas waar de ergste droogte ooit plaatsvindt. Je kunt nog net zeggen: oh ja, weer een crisis. Je kunt hem vergeten. Maar als die ernstige droogte een keer het gebied rond Chicago treft waar een

groot deel van het graan in de wereld vandaan komt, dan kunnen we er niet meer zomaar aan voorbij.’

‘Ik sprak Jeremy Grantham van GMO, een investeringsmaatschappij die meer dan een miljard te beleggen heeft. Hij wees me erop dat de prijzen van grondstoffen stijgen terwijl het nu laagconjunctuur is. Ze zouden moeten dalen, maar doen dat niet. Een teken aan de wand.’

Wie moet het probleem oplossen? De markt? De politiek?

‘Allebei. De markt zal zijn punt duidelijk maken met hogere prijzen. Maar de politiek moet ook in actie komen. De klap (‘crash’) is onvermijdelijk, maar de ineenstorting (‘collapse’) kan nog worden afgewend.’

‘Als niemand iets doet, wordt het een wereldoorlog. Je ziet dat landen als China en Saoedi-Arabië al miljoenen hectaren landbouwgrond in Afrika opkopen om zich van voedsel te voorzien. Zij bereiden zich voor op een keiharde strijd om voedsel.’

‘We kunnen niet wachten totdat de markt olie en gas zo duur heeft gemaakt dat we het niet meer uit de grond kunnen halen. Als we daarop wachten, zal de temperatuur in de wereld al meer dan 2 graden zijn gestegen en hebben we te maken met een nog grotere ramp. Dat moet de politiek voorkomen. Dat zal ook gebeuren. Maar dan zullen we meteen in een crisis worden gestort. Want alle beurswaarderingen zijn gebaseerd op *business as usual*. Als die waarde in één klap wordt vernietigd, hebben we echt een crisis.’

Hoe ziet een politiek eruit die dat kan?

‘Het zal een krachtige overheid moeten zijn. Niet per se een dictatuur, maar ook niet per se een democratie. Maar we moeten wel beslissingen nemen. Anders doen verkeerde mensen dat. Waartoe dat kan leiden, hebben we voor en in de Tweede Wereldoorlog gezien. Dan krijg je nationalisme, fascisme.’

U stelt dat er, in uw optimistische scenario, een paar miljard mensen aan gaan. Hoe gaat dat in zijn werk?

‘Niemand schijnt dat te geloven. Maar als je mensen in 1930 zou voorspellen dat er een wereldoorlog kwam waarbij 60 miljoen mensen zouden worden gedood en 6 miljoen joden zouden worden vergast, zou ook niemand je geloven. Niemand ook die er iets tegen deed.’

‘Dat is ook het patroon dat ik voorspel. De mensheid is traag, reageert veel te laat, maar is niet stom. De mens is op zijn best in een crisis. Dan kan hij zich enorm aanpassen. Dan kunnen we ons mobiliseren en in korte tijd dingen doen die we daarvoor voor onmogelijk hielden.’

Het wordt wel een rotwereld.

‘Helemaal niet. Tenzij je winkelen de essentie van je bestaan vindt. Mensen zijn het gelukkigst als hun materiële behoeften net zijn vervuld. Als ze fysiek actief kunnen zijn, als ze samen met andere mensen kunnen zijn. Dat kan allemaal. En er komt een hoop werk. Allemaal nieuwe industrieën zullen nodig zijn om duurzame energie te produceren. Vergelijk het maar weer met de laatste wereldoorlog. Iedereen vond de misdrijven en het moorden vreselijk, maar veel mensen herinneren zich de rest als best een leuke tijd.’

Uw beeld is wel extreem somber.

‘Integendeel. Critici zoals James Lovelock noemen mij te optimistisch. Die zeggen net als ik dat de crisis onvermijdelijk is, maar dat er verder ook niets aan te doen is. Dat de beschaving niet te redden is. Ik zeg dat we de crisis kunnen aangrijpen om terug te schakelen naar een basaal welvaartsniveau.’ Hij lacht om zichzelf. ‘Een optimist die een paar miljard doden voorspelt. *Weird*.’

Paul Gilding, *The Great Disruption. Why the climate crisis will bring on the end of shopping and the birth of a new world*. Bloomsbury Press. €24,99.

Anderen over het doemscenario van Paul Gilding

Thomas Friedman in *The New York Times*: ‘Dit is wat er staat te gebeuren wanneer ons systeem van groei en het systeem van de natuur op elkaar botsen.’ En: ‘Gilding is eigenlijk een eko-optimist.’

Peter Blom, bestuursvoorzitter van Triodos Bank, onlangs in *NRC Handelsblad*: ‘Hij betoogt dat we door klimaatverandering, overbevolking en het uitputten van

grondstoffen door het oog van de naald kruipen, maar dat aan de andere kant van dat oog kansen liggen.’

Rik Leemans, milieu-expert aan de Wageningen University: ‘Wetenschappelijk is zijn boek niet. De footprints waarop hij zich baseert, worden veel gebruikt, maar ze hebben meer communicatieve dan wetenschappelijke betekenis.’